
Kaj Munks Erindringer: Huset undet Kastanierne

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Kaj Munks Erindringer: Huset undet Kastanierne

4

Kaj Munks Erindringer: Huset undet Kastanierne

Kaj Munks Erindringer: Huset undet Kastanierne

Jyllandsposten

27 SEP. 1942

Kaj Munks Erindringer: Huset under Kastanjetræerne

Sognepræst Kaj Munk fortsætter i denne Artikel sine Barndomserindringer fra Lolland med en Skildring af sit andet Barndomshjem hos sin nye Far og Mor

VINTEREN GLED til Ende, Sommeren nærmede sig og aabenbarede alle de Stedets Herligheder, som Sne og Pløre havde holdt skjult. Det var jo dog et Ferige, jeg var havnet i. Selv inde i Huset var der meget sjov, om end det naturligvis ikke kunde maale sig med Onkel Jacobs. Det smalle Køkken mod Nord havde Lergulv og Indgang lige fra Gaarden uden saa meget som Forrum. Man klemte sig forbi Komfuret ad en smal Dør ind i Spisestuen. Lige som man kom ind fra Gaarden i Køkkenet, stod Vandspanden paa sin Skammel til højre, og forbi dem kom Kælderdøren. En Kampestenstrappe førte ned til et Kældergulv, hvor der om Vinteren altid stod mindst en halv Alen Vand. Fra et Vindue mod Gaarden sivede lidt grønt Lys ind. Hele Indtrykket var af et Middelalderfængsel i Borgens Bund. Men forstod man at klatre paa Stiger og Borde, fandt man det Krus fra Sarepta, der aldrig løb tomt.

I den modsatte Ende af Køkkenet var Døren ud til en bitte firkantet mørk Entré med 4 Døre, en førte ud, en til Spisekammeret, og en ind til den diminutive Dagligstue midt i Huset. Øst for den laa Storstuen, der virkelig var usædvanlig stor og forholdsvis umøbleret. Vest for den laa Spisestuen, vort egentlige Opholdsrum foruden Køkkenet. Med egen Indgang gennem det nybyggede Bryggers laa Bedstemors Værelse. Men det bedste ved Huset var Loftet under Straataget; det laa først paa Vinteren dækket af Korn, hældt løst ud over det, men stukket ind i Straataget og i Kroge bag Skorstene kunde man i den usikre Belysning fra det eneste Vindue mod Vest med den store Tjørnehæk næsten klods op ad sig bilde sig mange Steder hen i Verden og finde de morsomste Ting gemt hen i det hundreaarige Hus.

Foran Huset gyngede Kastanjerne deres brede Kroner. Yndige, naar de stod med de rød-hvide Blomsterstande knejsende som Lys, morsomme, naar de kastede de piggede Frugter med bristende Smæld mod Stenbroen, grønne og svale og majestætiske Sommeren igennem. Dannende et naturligt Lysthus i Hjørnet ud til Vejen, hvor Far havde slaaet en Vinkelbænk op, og hvor megen Sommeraftenkaffe blev drukket. Alle Kastanjerne var plantet af Far. Ved Indkørslen stod 2, lidt tilbage i Væksten, dog da jeg var en halv Snes Aar gammel naaede de at lukke og skabe en fornem Portal.

Bag Huset, altsaa syd for det (du kommer derom ved at klemme dig imellem Østgavlen og Tjørnehækken, der er tæt og saa høj som Huset selv) ligger Haven. Vildvinen strækker sig om de smaa Vinduer under det lave Tagskæg, hvori Graaspurvne bygger deres Reder. To Spilketræer kæmper med Telefontraadene, mellem dem staar et Blommetræ med et naturligt Sæde af en Gren til at læse Lektier paa for en Dreng, hvis Higen altid stod til det, der var højere end Jorden. En Nøddehæk dækker mod Vejen. Saa følger høje Aske, Frugtbuske, et Flaskeæbletræ, flere Æbletræer med Ymper i, og et Bøgelysthus afslutter Haven ud mod Marken og Roeaffaldskulen. Haven ejer, hvad en lollandsk Have skal eje, Ribs, store gule Stikkelsbær, Hindbær, Brombær, røde Blommer og grønne Svedskeblommer, Kræger, Spilker, der er Sneboller og Kejserkroner, Tuja og Tax. Der er Persille og Ærter, Kartoffler og Gulerødder. Og henne i Solkrogen ved Soveværelsesvinduet baler i Solen Tomatplanterne. Rose efter Rose rejser sig og kikker ind i Stuerne. Og lige foran Huset indbyder til Hvile den elskeligste Græsplæne med Stedmoderbedet i.

Ved Siden af Haven er Hønsegaarden. I min Barndom byggedes der en kolossal Fjællelade til at rumme Hø og Korn og Redskaber. Inden den groede op, laa Hesteomgangen her. Ved De, hvad en Hesteomgang er? Det er de takkede Hjul paa en lang Stang, hvorfor man spændte en Hest, som ved at gaa rundt driver Tærskværk eller Kværn eller Hakkelsemaskine paa Loen indenfor. Efter Loen med Hønsehus i den ene Side kommer Kostalden med Fodergang foran, dernæst Hestestalden med Skærlo foran, her staar Hakkelsemaskinen med sine 2 Knive, beregnet til Haandkraft. Et evigt Slæb. Herfra gaar vi ud i Agerrummet, hvor Charabancen staar.

Og nu er vi atter i Gaarden med Pumpen med Karret under Tuden lige foran Køkkendøren med et prægtigt Æbletræ strækkende sig velsignende ud over denne Del af Gaarden, med sødmefulde laskende saftige Æbler, der desværre alt for tit knustes mod Stenbroen. Gaar vi til den anden Side, naar vi til Gaardens mest idylliske Sted, Møddingen, solbeskinnet, glørværdig, skærmet mod Vinden af Huset, af Svinehuset, af en Rad af høje susende lollandske Popler, men overstralet af Sol, Hjemsted for den knejsende Hane, de skrabende Høns, de vraltende Ænder..... næst Maribo Domkirke ved jeg intet Sted saa fredfyldt som min Barndoms Mødding i Opager i Middagssøvnstidens Stilhed, eller naar den synkende Sol fra et fjernt Sted nær Landet Kirke overskyllede den med sit røde Godnatlys.

Ud fra Møddingen strakte sig Markerne, købt til efterhaanden, derfor for saa vidt upraktisk beliggende, ikke samlet; men den ene bag den anden i een Uendelighed, ofte kun sammenhængende med en Stump Vej eller endog en Fjællebro over en Grøft fra Agerspids til Agerspids. Paa den Maade fik vi Veje saa lange at gaa, som var det en hel lille Herregaard, ud til den alleryderste, der kaldtes for Snippen. De randedes af flettede Risgærder og sprukmavede Pile, af Grøfter og »Hovedrenden«, som var en hel lille Kanal, knastør om Sommeren, men til andre Tider halvt for en Aa at regne.

Fra de 4 Mergelgrave rundt om paa Markerne kvækkede Frøerne, i den ene levede Karusserne deres indgetogne Liv, i den anden foldede en Aakande sin hvide Skønhed ud. Rundt omkring dem og langs med »Hovedrenden« kunde man læse Daabsattesten for Opager-Skov, *Teskaelæggen*, Lollands gule Kodriver, bebudede her Sommer omkap med

Anemoner og Violer. De smaa røde Stikkelsbær rev man sine Fingre til Blods for, de vilde Æbletræer var bedaarende, men et Bid i deres Frugter kunde snerpe selv den bredeste Flab til en Kirsebærmund. Og der var blaaduggede Tornbær, der var tætte Krat af Skovnød og Tjørne og Sejgpil, hvor en Dreng kunde lege Urskov, og hvor Sangfuglene stemte Instrumenterne. Skoven var saa nær, at Fasanen kunde føre sin glødende Pragt gennem de graagrønne Roetoppe; der pilede Agerhønsene, der sov Haren sin Middagssøvn. Og Rødbyfjord var saa nær, at en Kile Graaænder kunde komme en Eftermiddag og kaste sig i en Mergelgrav, og Far blev rolig ved at pløje til Fyraften, spændte saa fra og hentede Bøssen og kom charmerende vigtig hjem og viftede Mor under Næsen med en Graaandrik.

Men Rosinen i Pølseenden, Prikken over i'et, Kronen paa Værket er ikke nævnt endnu; thi ydermere ejede vi - ja ejede kan jeg vel ikke sige, men hørte der endvidere til Gaarden nogle paa Bunden af Mergelgravene boende, menneskestore, loddenhaarede, abearmede, grønansigtede og rødjede Uhyrer med Arp af Frøslim; de hed Losser og fortærede levende Smaabørn, som de saa deres Snit til at trække under Vandet, naar de vovede sig for nær. Ofte gik jeg med Far i Haanden forbi disse Mergelgrave og hørte det plumpe bag os af Losserne, som var oppe at se, om de ikke kunde faa Kløer i mig. Engang fik jeg vendt mig saadan, at jeg opdagede, Plumpet hidrørte fra, at Far smed en Jordklump derud. Men det viste sig, at det havde han maattet gribe til, fordi der var en særlig blodgrisk, som var paa Vej op efter os. Det blev galt, da jeg et Par Aar efter var stor nok til at vande Køer, men ikke turde nærme mig Gravene. Men nu kom det for en Dag, at Losserne nærrede en uovervindelig Rædsel for Køer, saa et Barn altid var hyttet, blot det var i Selskab med en Ko.

*

Saa mange Herligheder rummede et Husmandssted paa Danmarks venlige Jord. Og saa har jeg endda ikke nævnt det kæreste af det hele, Hunden og Kattene, Køerne, der var Personligheder og havde Navne, vraltende Ænder og kaglende Høns, engang imellem Gæs og Faar. Og først og sidst to smaa Heste: den brune og den sorte. Menneskenaturen, hvor er den dog besynderlig! Der fandtes ikke forsigtigere Sjæl end Far. Hans Liv var et evigt Pas paa. Han var bange for Gløder i Asken, naar den blev kastet ud, han var saa bange for Stormvejr, at han gik i Seng, naar det blæste op. Pas paa, du spiser godt med Brød til Fedtegreverne! Pas paa, du ikke glider paa Trappen ned i Kælderen! Pas paa, du ikke gaar Mergelgraven for nær! Pas paa, du ikke kommer foran Slaamaskinen! Pas paa! Pas paa! Pas paa! Han undgik omhyggelig selv alt, der kunde være Fare ved, og vogtede os andre med irriterende Omhu. Men overfor Heste, dér havde han det saadan, at tossede Kuler, som andre ikke kunde styre, var hans Lyst. De to smaa Ildsjele, der var ved min Ankomst, var oprindelig anskaffet til Christianssæde til Herskabskørsel, men viste sig saa umulige at faa Skik paa, at Kusken maatte give op. Far havde købt dem næsten for Seletøjets Pris, og Seletøjet var tilmed Sognets fineste, for det var jo Greveseletøj med Krone paa.

Far havde arvet en Pisk, det første, han nu gjorde, var at brække den og smide den væk. Han elskede Dyr, og han kendte kun een Metode over for dem: at snakke sig til Rette med dem. De dansede foran Vognen og vilde i Grøften som sædvanlig, men Far foreslog dem at

lade være, det var meget nemmere at holde sig paa Vejen. De vilde nu i Grøften alligevel, og saa var der ikke andet for end at spænde dem for Plov i Stedet for Vogn, køre dem trætte i Marken og saa prøve at komme paa Talefod med dem. Det varede heller ikke længe, inden de 3 smaa, Manden og Hestene, var de bedste Venner af Verden.

Der storkede jeg altsaa rundt paa tynde, 6-aarige Ben og var - Godsejer. Rigere end de fleste: en Far og Mor i Himlen og en Far og Mor paa Jorden. Hvem kan flotte sig med to Hold Forældre i den Alder? En dejlig gammel Bedstemor - og et helt Rige af Træer og Buske, af Marker og Veje, af Grave og Grøfter. Og sugede det trods alt sommetider under Hjerteroden af Længsel efter den rigtige Mor, saa havde man jo Vorherre i sin Aftenbøn; slog heller ikke han til, og man stod og var saa fattig, saa kom Mis og skød Ryg og spandt og strøg Siden mod et Skinneben og forlangte Kærlighed af en, der følte sig helt udgaet for Kærlighed og nu pludselig opdagede, han ejede en Masse til at forære bort i Stryg og Klap. Og havde man været »sær« og var blevet knebet og var søgt ud i Graad og Nød, saa stod der et helt Kompagni Køer med godlidende trofaste Øjne, fulde af Trøst; og saa kom Hunden farende og raabte: Vi trænger vist til at faa os en Tagfat, vi to.

De gode Dyr! de gode velsignede Dyr! saa længe vi har dem, kan det aldrig blive helt galt at være Menneske.

Kaj Munk